

Жумашова Г.С. Абдурасулова А.Д.

**ТАШ-КӨМҮР ШААРЫНЫН ӨНҮГҮҮСҮНӨ ИНСАНДАРДЫН КОШКОН САЛЫМЫ
(Биринчи катчылардын мисалында)**

Жумашова Г.С. Абдурасулова А.Д.

**ВКЛАД ЛИЧНОСТЕЙ В РАЗВИТИЕ ГОРОДА ТАШ-КУМЫР
(Первые лица горкома партии)**

G.S. Zhumashova, A.D. Abdurasulova

**CONTRIBUTION OF PERSONALITIES IN THE DEVELOPMENT
OF TASH-KUMYR TOWN (The first persons of the city)**

УДК: 947.323.324 (04)

Макалада Таш-Көмүр шаарынын тарыхын ар тараптуу изилдөө менен бирге эле, шаардын өнүгүүсүндө инсандардын кошкон салымы айтылат.

Негизги сөздөр: *Таш-Көмүр, Жалал-Абад, Жаңы-Жол, инсандар, шаар, өнүгүү, социализм, технология, маданият үйү, шахта, шахтер, профсоюз.*

Выбор данной теме обусловлен тем, что история Кыргызстана в целом, а история города Таш-Кумыр в частности нуждается во всестороннем исследовании и является одним из актуальных вопросов.

Ключевые слова: *Таш-Кумыр, Жалал-Абад, Жаңы-Жол, личности, город, развитие, социализм, технология, дом культуры, шахта, шахтер, профсоюз.*

The Choice given subject is conditioned that that history Kyrgyzstana as a whole but history of the city Tash - Kumyr in particular needs for all-round study and is one of the actual questions.

Key words: *Tash-Kumyr, Jalal- Abad, Janu-Jol, identify, city, development, socialism, texnologi, house culture, mine, miner, trade, union.*

Таш-Көмүр шаарчасы 1936-жылы 29-майда «Нарын» руднигинин кеңешмесиндеги долбоордо кабыл алынган. Анда 764820 метр куб бир жана эки кабаттуу турак үйлөрдү, коомдук тейлөө үйлөрүнө 1 оорукана, 4 бакча, 5 бала бакча, 3 мектеп, 1 клуб, 1 мончо, 3 кир жуучу жай, 1 поссовет, 1 өрт өчүрүү депосу, 3 ашкана, 1 набайкана, 2 дүкөн, 1 дыйкын үйүн куру каралган (ТКШМАБ, Ф., 22 иш 47 б 7).

1935-жылы 29-октябрда Кыргыз ССР Борбордук Аткаруу комитетинин Указына ылайык «Нарын» Кен башкармалыгынын жумушчу шаарчасы борбор болуп эсептелген Таш-Көмүр району түзүлдү (ТКШМАБ, Ф., 24 иш 8 б 3). Таш-Көмүр райондун борбору катары 1942-жылдын 11-ноябрына чейин сакталып, Кыргыз Республикасынын Жогорку Советинин президиумунун Указы менен район Жаңы-Жол аталып борбору Чоң-Акжол башкача айтканда азыркы Жаңы-Жол айылына көчүрүлөт (ТКШМАБ, Ф., 30 иш 44 б 11).

№45 протоколдун 23 пунктунун ушул эле указы менен Таш-Көмүр жумушчу шаарчасы Таш-Көмүр районунан бөлүнүп, областтын баш ийүүдөгү шаарчасы болуп түзүлгөн. Кыргыз ССРинин Жогорку Советинин Президиумунун 1943-жылдын 15-апрелиндеги Указынын негизинде Жалал-Абад областынын Жаңы-Жол районундагы Таш-Көмүр жумушчу

шаарчасы мурдагы аты сакталуу менен областтык баш ийүүдөгү шаар болуп түзүлдү, ошого ылайык №47 протоколдун 16 пунктунда шаардык аткаруу комитети жана шаардык кеңеш түзүлгөн (ТКШМАБ, Ф., 23 иш 48 б 3-7) Шаардык аткаруу комитетинде жалпы бөлүм, өздүк стол, пландоо комиссиясынын инспектору, маданий-массалык иштер боюнча инспектор жана архитектор болгон.

1943-жылы шаар уюшулганда Таш-Көмүр шаардык башкаруу системасы катары компартиянын шаардык комитети жана эл депутаттарынын шаардык кеңеши болуп анын аткаруу комитети уюштурулган (ТКШМАБ, Ф., 23 иш 48 б 9).

1945-жылы шаардын кен башкармалыгында жумушчулардын саны пландагыдан 9,8 пайызга төмөн болгон, 1948-жылы гана жумушчулардын саны толукталган, бирок жыгач материалдары жана электр энергиясы жетишсиз эле. Ошентсе да эмгек өндүрүмдүүлүгү айына 12,3 тоннага өскөн. (ТКШМАБ, Ф., 26 иш 5029 б 27). Шаарда шахтанын көмүр өндүрүшү менен катар башка социалдык, маданий, тейлөө жана өнөр жай объектилери пайда болду. Темир жол бекети, автобекет, билим берүү бөлүмү, соода мекемеси, Кен башкармалыгы, санитардык-эпидемиологиялык станция, оорукана, жумушчу жаштарын даярдоочу кечки мектеп, архив, нан заводу, дан даярдоо конторасы, нотариус, дарыкана, жүк жүктөп түшүрүү башкармалыгы, байланыш кеңсеси, финансы бөлүмү, прокуратура, ички иштер бөлүмү, физкультура жана спорт комитети, жергиликтүү радио байланышы, шаардык басмакана, өрткө каршы күрөшүү командасы, Кен башкармалыгынын алдында автобаза, шаардык өнөр жай комбинаты, мамлекеттик банк, сактык кассасы, «За уголь» шаардык гезитинин редакциясы жана башка мекеме, ишканалар иштеп, шаардын аймагы улам кеңейди.

Ал кезде социализмди өнүктүрүү доору күч алгандыктан коммунисттик партиянын шаардык комитети жергиликтүү бийликтин бийик бутагы катары эсептелген. 1943-жылы компартиянын шаардык комитетинин биринчи катчысы болуп Аникин С.А. иштеген, жаштар комитетин Хотенов Л.И. жетектеген. Булар өз мезгилинде согуштун жүрүшү жөнүндө так маалыматтарды алып аны жергиликтүү калкка маалымдап, аларга жакшы иштөө үчүн күч тартуулап, ар кандай маданий иш чараларды уюштуруп, ошол мезгилдеги шаардын социалдык маданий

экономикалык абалын мурдагыдай сактап калууга аракет жасашкан.

Таш-Көмүр шаар статусун алгандын алгачкы жылдарында шаардык аткаруу комитетинде Калыбек Темиров 1943-жылдан 1946-жылга чейин төрагалык кылган (ЖААДБ, Ф., 323 опис 3 иш 48 б., 1-7).

Шаардын калкы 1939-жылы 3198 адамды түзсө, 1948-жылы 7108 адамга жетип, 1959-жылы 13755 адамды түзгөн (Мамбеталиева, 1963, 52). Ошентип шаар калкы күн санап өндүрүштүн өнүгүүсү менен биргеликте өсүп жатты. Эмгектеги жаңы жетишкендиктер менен шахтерлор 1943-жылды тосуп алышты. Бул жыл шаардын туулган тагыраак айтканда жаралган жылы болуп эсептелет. Райондук поселок шаар статусун алды. Бул жаңылык жеңишке да фронтко да өз жардамын жана таасирин тийгизип, 1943-жылдын февралында шахтерлор планды 150% аткарышты. Ошол мезгилдеги шахтанын башчысы Тимофеев А. жана партиялык кызматкер Шмелев Т. шахтерлорду бул жетишкендиктер менен кызуу куттуктады. 1943-жылдын сентябрь айында «Таш-Көмүр» рудобашкаруунун башчысы И.Фадеев Кыргыз ССРинин улуттук комитетинин жана КПБК (б)нын өтмө Кызыл Тууну алган (ТКШМАБ, Ф., 26 иш 5029 б 71). Таш-Көмүр шаарынын калкы ушундай талыкпас эмгекти фронт үчүн берди. Капменский С.И. тоо инженери Куренсков Б.Ф. фронттон келгенден кийин «Капитальный» шахтасынын башында турушту жана күжүрмөн эмгектеништи.

1946-1950-жылдары көмүрдү өндүрүү эки эсеге өстү. Мунун негизги себеби жаңы машиналардан негизделиши жана механизациянын мүмкүндүгүнүн түзүлгөндүгүндө эле. «ЛБС-2С» маркасындагы жеңил бургулоо машинасы, «РГУ-30» маркасындагы жаңы конвейер, көмүр комбайндары шахтага келди. 1956-жылы «Түндүк» шахтасына «Донбасс» үлгүсүндөгү комбайн башкара баштаган. Бул жылдары «Түндүк» шахтасына водозабор жана Таш-Көмүр жогорку вольттогу линиясы курулуп баштаган. Бул иш-аракеттердин аткаруулусуна «Түндүк» шахтасынын башкы инженер технологун, жаңы технологияны жайылтуучу, башкаларга үйрөтүүчү, өткөрүп берүүчү Охрименко Н.А., механикалык башчы мастер Мацуева В.Т., башкы механик Чунилко Т.М., бригадир-новатор Аксанев И.В. салымы өзгөчө зор болгон (ТКШМАБ, Ф., 26 иш 5029 б 86).

Ушул мезгилде шаардын өнүгүүсү менен биргеликте ишкана мекемелердин көбөйүүсүнүн жыйынтыгында жаңы курулуштарды куруу максатында шаардык курулуш башкармалыгы 1943-жылы Ош областтык баш ийүүдөгү «Южремстрой» курулуш участкаларын ремонттоочу трест ачылып алардын негизги ишмердүүлүгү жаңы жашоо үйлөрүн куруу болгон. Алгачкы жетекчилери: Чуканов П.И., Конурбаев М., Кожомкулов К., Саитов Ш. (ТКШМАБ, Ф., 7 иш 125 б 4).

Таш-Көмүр шаары бул жылдары бир гана эмгек менен эле жетишип калбастан спорт тармагында да көптөгөн жетишкендиктерге жетишип, шаардын даңкын чыгарышкан. Таш-Көмүрлүктөрдүн спорт тармагындагы даңкы да чегине жеткен ийгиликке жети-

шип, аты алыска кеткен. Шаардагы спорттун өнүгүүсүнө көрүнүктүү салымды **Егоров Алексей Петрович** кошту. Ал Таш-Көмүргө 1951-жылы жаш бала мезгилинде келип, 1955-жылы Ленинграддагы профессордук кыймыл боюнча төрагаларды даярдоочу жана дене тарбия жетекчилигине инструкторлорду жогорку мектепке окууга жөнөтүшкөн. Егоров А.П. алгач жаш балдар дене тарбия комитетинин төрагасы кийин шаардык дене тарбия комитетинин төрагасы кызматында иштеген (Ош обл АДБ, Ф., 443 оп 3 иш 123). Бул адам эч бир тынчы жок, аябай энергиялуу болгон. Шаардагы жетекчилердин тынчын алып, иштөөгө чакырган жетекчилер өздөрүнүн каалосу менен келишип жардам беришкен. Ошондой эле ал шаардагы борбордук стадионду жашылдандырууну, Кыргызстандагы эң мыкты бүгүнкү күнгө чейин жеткен бокс залдарын, шахматтык клубдарын, мектепке чейинки билим берүү борборлорун куруу ж.б. демилгечиси болгон. Көбү аны бокс боюнча тренер деп эскеришет. Ал спорттун жети мастерин тарбиялап даярдаган. Алардын аттарын шаардын эски жашоочулары жакшы билишет. Булар Медведев В., Сингатулин О., Шелег Г., бир тууган Саитхаджаевдер жана башкалар (АТД). Егоров А.П. катышпаса деле шаардын футбол командасы бул жылдары областта, Республикада дайыма биринчи орунду алышкан. Ошол мезгилдин мыкты футболистерин болуп: Корчагин Павел, Пашаев Валерий, Рзаев Самед, Литвинов Александр, Литвинов Алексей, Крикунов Иван, Зигандиров Ренат, Рахмитулин жана башкалар эсептелген. Егоров А.П. бир эле мезгилде дене тарбияны өнүктүрүүгө активдүү катышкандыгы жана спортту пропагандалоодогу чоң салымы үчүн ардак грамоталар менен сыйланган (Ош обл АДБ, Ф., 444 опис 3 иш 147 б 18). Андан сырткары бүткүл союздук борбордук советинин, бүткүл союздук өз эрки менен түзүлгөн спорттук профсоюз коомунун жана башка көптөгөн грамоталардын ээси болгон. 1972-жылы анын ысмы Ош областтык партия комитетинин ардак китебине киргизилген.

Шаардын социалдык-экономикалык жогорулоосунун бир тармагы болгон шаардагы маданият сарайы 1956-жылы долбоордун негизинде 600 орундуу жаңы типте курулган. Бул мезгилде шаардын кадыр баркы жогору болгондуктан бул маданият үйү өзгөчө реконструкция менен жасалгаланып, ичиндеги люстралары да өтө чоң жана аябай кооз болгон. Ушул жылдары мындай маданият үйү кыргызстанда бир гана Таш-Көмүрдө болгон. Айрым бир маалыматтарга караганда кара өзгөй адамдар муну өрттөп салышкан, кайрадан кийинчерээк азыркы типте курулган (АТД).

1956-жылы «Северный» шахта поселогунда, 1957-жылы «Кара-суу» участогунда ачык жол менен көмүр табуу жылы болгон. Өздөрүнүн жетишкендиктерин ташкөмүрлүктөр октябрь революциясынын 40 жылдыгында белгилешкен. Андан кийин эле 1958-жылы «Кара-суу» разреза Кыргыз ССРинин улуттук чарба советинин өтмө Кызыл Туусу менен сыйланган. Ал эми кен башкармалыгы да Кыргыз ССРинин улуттук чарба советинин өтмө Кызыл

туусу жана акчалай сыйлык менен сыйланган (Ош обл АДБ, Ф., 2618 опис 3 иш 258 б 7). Ушундай шахта башкармалыктарынын ийгиликтери менен биргеликте эле К.Чыныбаевдин бригадасы тартиптүү бригада катары татаал тоо-геологиялык шартта ишти алып барып, шахтанын ичиндеги өтмө жолдорду иштеп чыккандыктан эң жакшы деген баага татыктуу болгон. К. Чыныбаевге «Капитальный» шахтасынын жаңы горизонтунун кесилген участогунун ичинде 69 градуста табылган көмүр бригадалык мастерствонун күчтүүлүгүнөн жана жетекчи бригадирдин акылдуулук менен башкаргандыгынан улам табылга өз убагында сапаттуу иштелди. Ушундан улам Таш-Көмүр шахтачыларынын өкүлү катары КПССтин XXII съездине Кудайберген Чыныбаев делегат катары катышып келген [Чыймылова - Ф., 1982, 60]. Бул Таш-Көмүрдүн шахтерлору үчүн кубанычтуу жаңылык болуп, шахтер үй-бүлөсүнүн баласы жолдош Чыныбаев Кудайбергенди КПССтин XXII съездине иш боюнча Ош областынын өкүлү катары делегациянын составына салтанат менен узатышкан. Муну менен шахтерлор сыймыктанышкан. Себеби жетим калып өскөн жөнөкөй кыргыз жигити Көк-Жаңгактагы ФЗО ну бүтүп, Иван Аксеновдун «Капитальная» шахтасындагы ынтымактуу коллективке келип, кыска мөөнөттүн ичинде татаал тоокен ишмердүүлүгүн өздөштүрүп, бригадада проходчик кызматын ээлеп өзүнүн эмгеги менен коллективдин сыйыны жана сүйүктүүсүнө айланды.

Чыныбаев Кудайберген (1930-1997) –Токтогул районунун Белалды айылында төрөлгөн, шахтачы, Социалисттик Эмгектин Баатыры, 1955-жылдан КПССтин мүчөсү, эмгек жолун 1950-жылы “Капитальный” шахтасында өткөөлчүлүктөн баштаган. 1970-жылы “Северный” шахтасында өткөөлчүлөр бригадасында бригадир болуп иштеген. Ленин, “Эмгек Кызыл Туу”, “Ардак Белгиси” ордендери жана медалдары менен сыйланган. Экинчи даражадагы Манас орденинин ээси. Социалисттик эмгектин баатыры. Ардактуу шахтачы, шаардын ардактуу атуулу болгон.

Ушул эле К.Чыныбаевдин ийгилиги менен карлаш эле “Капиталдуу” шахтасында 1953-58-жылдары иштеген, 1958-жылы “Северный” шахтасында өткөөлчүлөр бригадасынын бригадири болгон **Темирбаев Мойдун** – 1934-жылы туулган, эмгек жолун 1950-жылы Жогорку чыңалуудагы линияны ремонттоо жумушчусу болуп өз ишин баштаган. Өзүнүн өткөөлчүлөр бригадасы менен биргеликте пландуу нормаларды ашыгы менен аткаруусунда анын жетекчи катары көрөгөчтүгү жогору бааланган. 1970-жылы Кыргыз ССРинин борбордук комитетинин биринчи катчысы И.Раззаков өзүнүн Таш-Көмүр шаарына келген сапарында эмгектин алдынкысы болгон Мойдун Темирбаев жана Кудайберген Темирбаев менен атайын жолугушкан [Гапаров Т.А.-Б., 2001, 14]. Мында алардын абалы менен таанышуу менен биргеликте өз ишин мыкты билген адам катары сыйлап мындан ары шаардын өнүгүүсүнө кандай багыттар туура экендигин сурап, аны мамлекеттик деңгээлде кароо маселесин койорун айткан.

Шахта ишмердүүлүгүндөгү өзгөчө эмгегинин жыйынтыгында М.Темирбаев Ленин, “Октябрь революциясы”, “Эмгек Кызыл Туу” ордендеринин, “Шахтердук Даңк” белгисинин үч жолку ээси. “СССРдин ардактуу шахтеру”, союздук маанидеги персоналдык пенсионер болгон. Жогорку советтин депутаты. 1996-жылы көзү өткөн.

Масалиев Абсамат Масалиевич – 1933-жылы Баткен областынын Кадамжай районуна караштуу Алыш айылында туулган. 1953-жылы Кызыл-Кыя тоо техникумун аяктаган соң, Москвадагы тоо институтуна тапшырып, аны 1956-жылы бүтүргөн. 1969-жылы август айында Таш-Көмүр шаардык аткаруу комитетинин биринчи катчысы болуп 1971-жылдын май айына чейин иштеген. Бул мезгилде Апсамат Масалиев шаардын мындан ары өнүгүүсү үчүн бир топ алгылыктуу иштерди аткаруу менен биргеликте ГЭСтердин курулуу тармагына да чоң салымын кошкон. 1972-74-жылдары А.Масалиев Фрунзе шаардык аткаруу комитетине төрага болуп иштеген. 1974-79-жылдары Кыргызстан коммунисттер партиясынын борбордук комитетинин катчысы, 1979-85-жылдары Кыргызстан Коммунисттер партиясынын Ысык-Көл обкомунун биринчи катчысы, 1985-жылдан тартып КПССтин борбордук комитетинин инспектору, 1985-91-жылдары Кыргызстан Компартиясынын борбордук комитетинин 1-катчысы болуп иштеген. А.Масалиев кийин ар кандай жумуштарда иштесе да Таш-Көмүр шаары мамлекеттик деңгээлде көңүл бурулуучу шаар экендигин баса белгилеп, андагы көмүр өндүрүү тармагын, ГЭСтердин ишмердүүлүгүн андан ары улантуу үчүн экономикалык планга киргизүү зарыл деп белгилеген (Орозбеков, 2000, 17).

2005-жылы 25-июнда А. Масалиевге көзү өткөндөн кийин Ак-Шумкар өзгөчө белгиси берилген жана мамлекеттин, элдин алдында жасаган улуу көрүнүктүү иштери үчүн жогорку деңгээлдеги атуулдук позициясын өзгөчө артыкчылык менен белгилеп, "Кыргыз Республикасынын Баатыры" наамы ыйгарылган. Учурда Баткен областынын Кадамжай районуна караштуу Кара-Дөбө айылына А.Масалиевдин ысымы берилген. Ысык-Көл областынын Каракол шаарында А. Масалиевдин ысымына аталган көчө бар. 2004-жылы дүйнөдөн өткөн.

Кабаев Акбаралы Саринжиевич – 1951-жылы Аксы (мурдакы Жаңы-Жол) районунун Жолборсту айылында туулган. 1973-жылдан бери “Нарынгидро-энергострой” ишканасында бир кесипте үзүрлүү эмгектенген. 1975-жылы М.Сабилов жетектеген аскага чыгуучулар бригадасында иштеген. Бул мезгилде мындай профессионалдык иштерде кыргыз жаштары аз иштегенине карабастан өзүнүн ишмердүүлүгүндө мыкты көрсөткүчтөргө жетишишкен [Нурунбетов Б.А. - Б., 2000, 14].

Мындагы үзүрлүү эмгеги үчүн 1979-жылы «Нарын ГЭС» Курулуш башкармалыгынын грамотасы менен сыйланган. 1980-жылы Беш жылдык тапшырманы аткаргандыгы, жан аябаган эмгеги үчүн Кыргызстан компартиясынын Кара-Көл шаардык комитетинин ардак грамотасы менен сыйланган.

1980-жылы В.И. Лениндин туулган күнүнө жана анын 110 жылдыгына арналган Лениндик грамота менен жана “X беш жылдыктын мыктылары” грамоталары менен сыйланган.

1981-жылы ВЛКСМдын борбордук комитетинин социалисттик жарышууларында жогорку деңгээлдеги көрсөткүчкө ээ болгондугуна байланыштуу ардак грамота менен сыйланган. 1981-жылы ВЛКСМдын борбордук комитетинин комсомолдордун алдындагы эмгеги үчүн ардак грамота менен сыйланган. 1983-жылдан баштап ошол эле кесип монтаждоочу аталып, бригаданы жетектеп баштаган. Андан кийин 1985-жылы Кыргыз ССРинин социалисттик жарышууларында активдүү катышкандыгы үчүн ардак грамота менен сыйланган.

1986-жылы эмгектеги жогорку көрсөткүчү учун “III даражадыгы Эмгек Даңкы” ордени, 1986-жылы Кыргыз ССР Жогорку Советинин Ардак грамотасы менен сыйланган. 2001-жылы “Кыргыз ССРине эмгек сиңирген куруучу” наамы, 2002-ж. Кыргыз Республикасынын эң жогорку наамы болгон “Ак Шумкар” тагынып, “Кыргыз Эл Баатыры” наамы ыйгарылган. Анын бул бийик даражага жетүүсүнө 20-30-жылдап чогуу иштешкен А.Шабралиев, С.Ибрагимов, С.Сансызбаев жана башкалардын кошкон салымы бар [Ош обл АДБ, Ф., 487 опис 3 иш 380].

Кыргыз Республикасынын жогорку кеңешинин IV чакырылышынын депутаты да болгон.

Даңктуу шаардын гүлдөп өнүгүүсүнө **Арыков Курманбек Жороевичтин** да салымы зор. Ал 1949-жылы Аксы районунун Кызыл-Туу айылында туулган. 4-кл чейин Таш-Көмүр шаарындагы №3 мектепте окуган.

1977-жылдардан кийин Таш-Көмүр, Шамалды-Сай ГЭСтеринде бетон куюучу болуп иштеген. Ушул мезгилдерде ГЭСтердин курулуш жана түптөлүп өнүгүүсү үчүн жан аябай кызмат кылган. Кызматтагы мыкты көрсөткүчтөрү эске алынып, Кыргыз Республикасынын жогорку Советинин президиумунун эки Ардак Грамотасына татыктуу болгон. 1991-жылы “СССР энегетикасынын жана электрофикациясынын отличниги” наамын алган. 1995-жылы “Кыргыз Республикасынын эмгек сиңирген куруучусу” наамы берилген.

2003-жылы Кыргыз Республикасынын эң жогорку наамы болгон “Ак Шумкар” тагынып, “Кыргыз Эл Баатыры” наамы ыйгарылган.

Ушул мезгилдерде ошентип жыл сайын дүркүрөп өнүккөн шаар күжүрмөн эмгектин натыйжасында 1980-жылдары СССРдин экономикалык эң маанилүү аймактарынын бири болгон. Бирок 1991-жылдагы Кыргызстан эгемендүүлүккө ээ болгондон тарта шаардын экономикалык абалы начарлай баштаган. Шаардын өнүгүүсү жөн эле адам эмгегисиз ушундай маанилүү тармакка айланбайт эмеспи. Шаардын өнүгүүсүнө көмүр шахталары, гидроэлектростанциялар, жарым өткөргүч металлургия заводу менен биргеликте жогорудагы инсандарыбыз да чоң салымын кошкон.

Адабияттар:

1. Данияров С.С. “Становление Киргизской советской культуры (1917-1924)” - Ф., 1983.
2. Масалиев А.М. “Страны жизни и бедное наше отечество” - Б., 1992.
3. Никулин В. “Клад в горах” Ком. Киргизия 4.06.1958.
4. Нономарев Н. “На угольном комбайне” Советская Киргизия 21.10.1956.
5. Орозбеков М. «История электрификации (1960-1970)» - Б., 2000.
6. Нурунбетов Б.А. «Промышленные рабочие Кыргызстана в 50-80-е годы: состояние и проблемы» - Б., 2000.
7. Гапаров Т.А. «Исхак Раззаков - выдающийся государственный и общественный деятель Кыргызстана» канд. дисс. - Б., 2001.
8. Чыймылова Б.Д. «Ленин и социалистическое соревнование» - Ф., 1982-г.
9. Мамбеталиева К. К. «Быт и культура шахтеров киргизов каменноугольной промышленности Киргизии» - Ф., 1963. - С. 72, 91-95.
10. Ош обл АДБ, Ф., 443 опис 3 иш 123.
11. Ош обл АДБ, Ф., 444 опис 3 иш 147 б 18.
12. Ош обл АДБ, Ф., 487 опис 3 иш 380.
13. ЖААДБ, Ф., 323 опис 3 иш 48 б., 1-7.
14. ТКШМАБ, Ф., 22 иш 47 б 7.
15. ТКШМАБ, Ф., 24 иш 8 б 3.
16. ТКШМАБ, Ф., 30 иш 44 б 11.
17. ТКШМАБ, Ф., 23 иш 48 б 3-7.
18. ТКШМАБ, Ф., 23 иш 48 б 9.
19. ТКШМАБ, Ф., 26 иш 5029 б 27.
20. ТКШМАБ, Ф., 26 иш 5029 б 71.
21. ТКШМАБ, Ф., 26 иш 5029 б 86.

Рецензент: кандидат исторических наук, доцент Акматова А.Т.